

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarındaki Değerler Eğitiminin Okul Öncesi Eğitimde Uygulanması Açısından Değerlendirilmesi: Sistemik Literatür Taraması*

Evaluation of Values Education in Out-of-School Learning Environments in terms of the Applications in Preschool: Systematic Literature Review

Müfide Nur BARDAKCI^{id}, Mehmet MART^{id}

ÖZ

Değerler eğitimi aileden başlayıp, okulda devam ederek çevreyle iş birliğinde olduğu için sadece sınıf içi süreçleri ile sınırlı olmayacak kadar önemlidir. Değerler eğitimi, kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan erken çocukluk döneminden başlanılarak okul öncesi dönemde farklı yöntem ve tekniklerle okul dışı süreçlere taşınabilir. Okul öncesi dönemde yapılan araştırmalarda değerler eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarına doğrudan yer verilmezken, okul dışı öğrenme merkezlerinde uygulanan etkinlikler sonucu değer kazanımı gerçekleşmektedir. Farklı yaş grubuyla yapılan çalışmalarda ise doğrudan okul dışında değerler eğitimine yer verilmektedir. Bu çalışma okul dışı öğrenme ortamları ve değerler eğitimi ile ilişkili olan çalışmaları sistemik literatür taraması ile analiz ederek; (1) okul dışı öğrenme ortamları ve okul öncesinde değerler eğitimi içeren araştırmaların yöntemsel özelliklerinin (2) araştırmalarda kullanılan okul dışı ortam ve ele alınan değerlerin incelenmesi (3) okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında ele alınan etkinlik türleri ve hangi değerlere yer verildiğinin incelenmesini amaçlamaktadır. Sistemik literatür taraması dahilinde YÖK Tez, TRDizin, Google Scholar ve DergiPark veri tabanları taranarak 28 araştırma irdelenmiştir. Verilerin analizinde Maxqda 2022 programı kullanılmıştır. Araştırmaların 17'si nitel yöntemle tasarlanmış; katılımcı grubu olarak öğrencilerle çalışılmış olup sınıf içinde ve dışında yer alan değer türleri birbirine benzer olarak bulunmuştur. Araştırmaların 17'si nitel yöntemle tasarlanmış; katılımcı grubu olarak öğrenci, öğretmen adayı ve öğretmenlerle çalışılmış olup sınıf içinde ve dışında yer alan değer türleri birbirine benzer olarak bulunmuştur. Okul dışında ele alınan değerler on kök değer yanında kültürel ve tarihi mirasa duyarlılık, barış, çevreye farkındalık, hoşgörü, bilimsellik, estetik gibi değerlere yer verilmiştir. Okul öncesinde ele alınan değerler saygı, sorumluluk, sevginin yanında cesaret değeri de bulunurken etkinlikler sınıf içi ortamlarla sınırlı kalmıştır. Değerlere yer verme durumu açısından okul dışında yapılan çalışmalarda ve okul öncesi eğitim ile ilgili yapılan çalışmalarda benzer değerler bulunurken yöntem ve teknikler açısından da sınıf içinde uygulanan eğitsel oyun, drama, gözlem gibi tekniklerin okul dışında da kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değer, Sınıf dışı, Okul öncesi eğitim, Sistemik inceleme, Yöntem ve teknik

ABSTRACT

Values education is so important that it is not limited only to classroom processes, as it starts from the family and continues at school and cooperates with the environment. Values education can be carried to out-of-school processes with different methods and techniques, starting from early childhood, which has an important place in personality development, and in the preschool period. While values education is not directly included in out-of-school learning environments in research conducted in the preschool period, value acquisition occurs as a result of activities implemented in out-of-school learning centers. While out-of-school learning environments are not directly included in values education in research conducted in the preschool period, value acquisition occurs as a result of activities implemented in out-of-school learning centers. In studies conducted with different age groups, values education is directly included outside of school. This study analyzes studies related to out-of-school learning environments and values education through a systematic literature review; It aims to (1) examine the methodological characteristics of research involving out-of-school learning environments and values education in preschool, (2) examine the out-of-school environment used in the research and the values discussed, (3) examine the types of activities and which values are included within the scope of values education in preschool. Within the scope of systematic literature review, 28 studies were examined by scanning YÖK Tez, TRDizin, Google Scholar and DergiPark databases. Maxqda 2022 program was used to analyze the data. 17 of the studies were designed with the qualitative method; were conducted with students as the participant group, and the value types inside and outside the classroom were found to be similar to each other. 17 of the studies were designed with qualitative method; The study was carried out with students, teacher candidates and teachers as the participant group, and the value types inside and outside the classroom were found to be similar to each other. In addition to the ten core values, the values discussed outside of school include values such as sensitivity to cultural and historical heritage, peace, environmental awareness, tolerance, scientificness and aesthetics. While the values discussed in pre-school include respect, responsibility, love, as well as courage, activities are limited to the classroom environment. In terms of including values, similar values were found in studies conducted outside school and in pre-school studies, while in terms of methods and techniques, it was observed that techniques such as educational games, drama, and observation applied in the classroom were also used outside school.

Keywords: Value, Outside the classroom, Pre-school education, Systematic review, Method and technique

* Bu çalışma 20-23 Ekim 2023 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi'nde gerçekleşen EduCongress'te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Müfide Nur BARDAKCI (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

E-posta/E-mail: nurbardakci750@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 30.08.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 05.11.2023

Ç. Yayınlanma Tarihi/Online Published: 30.11.2023

GİRİŞ

Günümüz dünyasında, bilgi temelli eğitim yanında kişilerin sahip olması gereken olumlu davranış özellikleri okullarda öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır. Ülkemizde değerler eğitimi, toplum tarafından kabul edilen değerlerin ve olumlu davranışların yeni nesile aktarılması sürecidir (Yıldırım ve Demirel, 2019). Ailede, okulda ve toplumda kazanılan soyut gözükten değerler, çocukların davranışlarına yansır.(Çengelci vd., 2013). Değerler eğitimi, sınıfa sığacak bir kavramdan çok daha fazlası olup aile, okul ve toplumu içine alan karmaşık bir süreci kapsamaktadır (Akın ve Öztürk, 2021; Kılınç ve Andaş 2022). Literatür incelendiğinde toplumu etkileyen ve toplumdan etkilenen değerler eğitiminin (Topaç vd., 2020); değerlerin kazandırılmasında kritik dönem olan ve yaşamın devamında etkisi süren (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011) okul öncesi dönemden başlanılarak farklı etkinlik çeşitleri ve oyunlarla okul atmosferinde aktarılması önerilir (Yalvaç Arıcı ve diğerleri, 2023). Mili Eğitim Bakanlığınca okul öncesi eğitim programının temel ilkelerinden biri olan “Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir. Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır” (MEB, 2013, sf.11) maddeden değerler eğitiminin gerekliliği bildirilmiştir. Fakat okul öncesi eğitim programında etkinlik çeşitlerine, yöntemlerine ve hangi tekniklerin kullanılması gerekliliğine yer verilmediği görülmektedir. Değer öğretiminde yöntem ve teknikler plan çerçevesinde gerçekleşmelidir. Değerlerin çocuklara kazandırılması için öncelikle öğretmen bu değerlere sahip olup onlara rol model olmalıdır. Ayrıca değerleri aktarırken uygun yöntem ve teknikleri içerik doğrultusunda somutlaştırarak, anlamlandırarak sınırları belli bir çerçevede sunmalıdır (Yeşilyurt, 2019).

Akto ve Akto (2017) değerler eğitiminde öğretmenlerin sınıfta gerçekleştirilen etkinlikte yöntem ve teknik seçiminden ziyade rastgele ve gelişigüzel etkinliklere yer verildiğini ortaya koymaktadır. Bunu destekleyen başka bir çalışmada ise öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda ve uygulamaya dönük etkinliklerde bilgi eksiklikleri olduğu, yapılandırılmış faaliyetlerdeki yetersizlikler açısından da güçlük çektikleri bildirilmiştir (Delibaş Tetik vd., 2023). Uzun ve Köse (2017) tarafından yapılan araştırmada, çocukların yaş grubu olarak soyut kavramları anlamakta güçlük çektiğinden öğretmenlerin değerler eğitiminde uygun yöntem ve teknik seçiminde zorlandıklarına rastlanmıştır. Hizmet içi eğitim ve seminerlerle öğretmenlerin bu konuda geliştirilebileceği ve okul öncesi eğitim programının değerler eğitimi konusunda güncellenip öğretmenlere rehber olması önerilmiştir. Destekleyen çalışmalar da okul öncesi eğitim programının değerler eğitimine daha fazla vurgu yaparak öğretmenlere katkı sağlaması gerekliliği belirtilmiştir (Aral ve Kadan, 2018; Delibaş Tetik ve diğerleri, 2023). Değer aktarımında kullanılacak yöntem ve teknikleri seçmek üzerine düşünülmesi gereken bir konudur. Burada karşımıza çıkan yöntem ve teknikler; anlatım, gezi-gözlem, eğitsel oyun, drama, örnek olay, tartışma, problem çözme, iş birliğine dayalı öğrenme ve proje tabanlı öğrenme yaklaşımıdır. Bu yöntem ve tekniklerin teorik olarak kullanılabilir olduğu öne sürülmüştür (Aslan, 2019). Değerler eğitiminde çok çeşitli yöntem ve teknik olsa da öğretmen hangi değeri kazandırmak istiyorsa o doğrultuda plan hazırlamalı ve gerekli önlemleri almalıdır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Yeşilyurt ve Kurt (2012) yaptığı araştırmalarında, değerler eğitiminin sınıf içi etkinlikler kadar okul dışında yapılan etkinliklerde de etkili olduğunu ortaya koyarken, gezi-gözlem, açılış programları, laboratuvar, kütüphane kullanımı, sosyal faaliyetlerde de değerlerin kazanıldığını fakat bunu doğrudan bir program ile değil örtük program ile yer verildiği görülmektedir. Okul dışında yapılan etkinlikler değer kazanımında önemli bir yere sahiptir (Taşdemir ve diğerleri, 2012). Okul dışı öğrenme sürecinde yapılan değerler eğitimi aracılığıyla çocuk aktif bir süreç içine girer daha kalıcı etkin ve kolay öğrenmeler gerçekleştirir (Uitto ve diğerleri, 2006). Meydan (2014) değerleri kazandırma sürecinde sadece sınıf içi etkinliklerin yeterli olmadığı, okul ikliminin değerleri kazanmada etkili olduğunu öne sürer. Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan değerler eğitimine yönelik görüşleri yer alan çalışmalarda öğretmenlerin en fazla Türkçe, yaratıcı drama ve oyun etkinliklerine yer verildiği görülmüştür (Akıtürk ve Bağçeli Kahraman 2019; Kozikoğlu, 2018; Uzun ve Köse, 2017; Karakaş, 2015). Ayrıca başka bir araştırmada öğretmenler değerler eğitiminde öğrenci merkezli etkinlik çeşitleri içerisinde %64 oranında drama etkinliklerine yer verirken %12 oranında gezi ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi tercih etmişler, öğretmenler bu etkinlikleri seçerken kalıcı öğrenmeye yönelik etkinlik türlerini seçtiklerini ifade ederken etkinliklerin uygulanması sürecinde değerleri somutlaştırmada zorlandıklarını belirtmişlerdir (Kuzu Jafari ve Demirel, 2019). Yapılan çalışmalar sonucunda değerler eğitiminin sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmayıp okul dışı faaliyet ve gezilerle desteklenmesi gerektiği bulunmuştur (Gömleksiz ve Kılınç 2015; Karaalp ve diğerleri, 2023; Kozikoğlu 2018; Yazar ve Erkuş, 2013). Bunun için değer ve mekân eşleştirmesi yapılırken öncesinde mekân incelenmeli, yaş grubu ve gelişim özellikleri, kazanım ve süreç belirlenmelidir. Örneğin; çevre gezisinde doğal

mirasa duyarlılık, doğaya saygı; müze gezisinde kültürel mirasa duyarlılık, sorumluluk gibi değer mekân eşleşimi yapılmalıdır. Gezi esnasında bir değer kazanılabilir fakat gezinin yardımlaşma, adalet gibi değeri hedefleyerek planlanması farklıdır. Her iki süreçte değer geliştirir fakat örtük ve doğrudan yer verme durumu karşımıza çıkar (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Okul dışı öğrenme ortamı olarak parklar, ormanlık alanlar, yakın çevre, gölet, pazar yerleri, kütüphaneler, müzeler vs. pek çok alan kullanılabilir. Bu mekânlarda; rol oynama, örnek olay, drama, iş birliğine dayalı öğrenme gibi yöntemleri kullanmanın yanında eğitsel oyunlar, istasyon tekniği, beyin fırtınası, münazara gibi farklı teknikler de kullanılabilir (Çalışkan ve Yıldırım 2022). Bu çalışmada; (1) okul dışı öğrenme ortamları kapsamında yapılan çalışmalar ve okul öncesinde değerler eğitimi içeren araştırmaların yöntemsel özellikleri (2) araştırmalarda kullanılan okul dışı ortam ve ele alınan değerlerin (3) okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında ele alınan etkinlik türleri ve hangi değerlere yer verildiğinin incelenmesini amaçlamaktadır.

Bu bağlamda;

1. Okul dışı öğrenme etkinlikleri ve değerler eğitimi ile yapılan çalışmaların incelenmesinde yer alan değerler ve okul öncesinde değerlerin eğitiminin uygulanmasında kullanılan etkinlik türleri ve değerler nelerdir?
2. Değerler eğitimi kapsamında yapılan araştırmaların yöntemsel açıdan özellikleri nasıldır?
3. Okul öncesinde kullanılan değerler ve yöntemler okul dışında değerler eğitimi kapsamında kullanılmış mıdır?
4. Yöntem ve teknikler açısından değerler eğitiminin sınıf dışında uygulanması uygun mudur?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Çalışma nitel bir çalışma olup bu araştırmada sistemik literatür taraması kullanılmıştır. Sistemik literatür taraması çalışmaların bulgularının sentezlenmesiyle belirli bir araştırma sorusuna cevap arama sürecidir (Yavuz, 2022). Sistemik derlemeler genel olarak bir araştırma sorusuna cevap aramak doğrultusunda belirli ölçütler seçilerek bir araya getirilip sentezlenen çalışmalardır (Yılmaz, 2021).

Sistemik literatür taramanın (Slr) genel özellikleri şöyledir;

1. Çalışma için uygunluk kriteri açıkça belirtilen hedef
2. Açık, tekrarlanabilir bir metodoloji;
3. Uygunluğu karşılayacak tüm çalışmaları belirlemeye çalışan sistemik bir arama
4. Dâhil edilen çalışmaların bulgularının geçerliliğinin değerlendirilmesi, örneğin ön yargı riskinin değerlendirilmesi yoluyla;
5. Dâhil edilen çalışmaların özelliklerinin ve bulgularının sistemik bir sunumu ve sentezi

(Higgins ve Green, 2008).

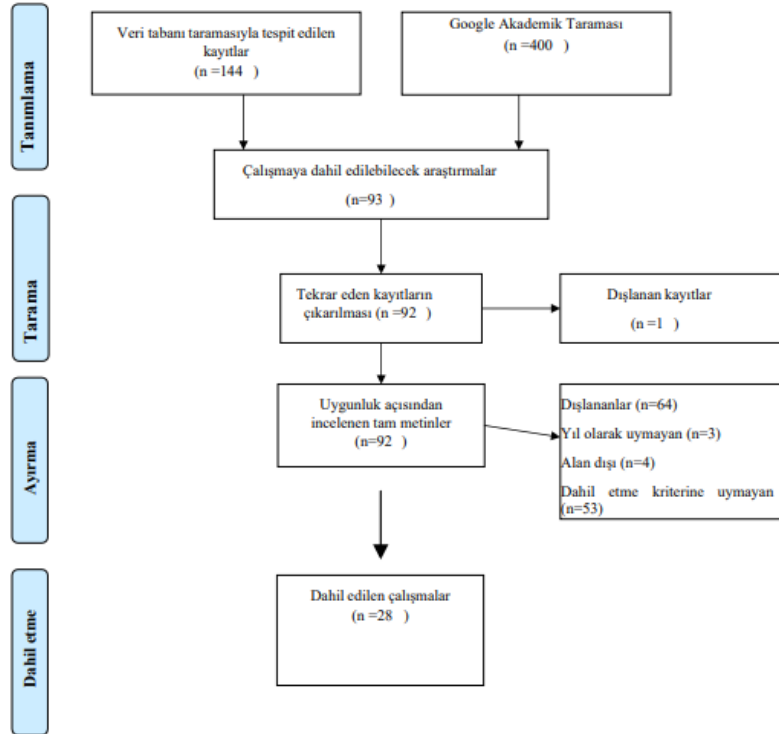
Verilerin Toplanması

Sistemik Literatür Taraması doğrultusunda öncelikle araştırma sorusu oluşturulup bu konuyu kapsayacak şekilde uygunluk ve dışlama kriterleri oluşturulmuştur. Verilerin toplanması sürecinde aşağıdaki seçim tablosu rehber alınmıştır.

Tablo 1. Seçim Ölçütleri

Araştırma Sorusu	Değerler eğitiminde okul dışı öğrenme ortamları kullanılmakta mıdır, kullanılan değerler nelerdir? Okul Öncesi dönemde değerler eğitimi kapsamında kullanılan yöntemlerde ele alınan değerler nelerdir?	
Literatür	Okul dışında değerler eğitimi yapılmış mıdır?	
Tarama Soruları	Okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında hangi değerler, nasıl uygulanmaktadır?	
Arama Motorları	Google Scholar, YÖK Tez, DergiPark, TR Dizin	
Anahtar Kelimeler	Okul dışı, değerler eğitimi, okul öncesi	
Dâhil etme ve hariç tutma kriterleri	Dâhil etme	Hariç tutma
	Değerler eğitiminin okul dışı mekânlarda yaş grubu fark etmeksizin uygulanan; (müze, huzurevi, okul dışı mekânlar, doğa, çevre, sınıf dışı ortamlar) çalışmalar incelendi.	2013-2023 haricinde hiçbir makale ve tez incelenmemiştir.
	Okul öncesi dönemde değerler eğitimi kapsamında etkinlik planları içerdiğinden YÖK Tez'de bulunan tezler ele alındı.	İngilizce olan tez ve makaleler incelenmemiştir.
	Makale ve tezler dâhil edildi.	Okul öncesinde değerler eğitimi ele alan çalışmalardan uygulamaya dönük olmayanlar kapsam dışı kalmıştır.
	Araştırma sorusuna yanıt niteliğinde olan tez ve makaleler dâhil edildi.	Tam metnine ulaşılmayan makaleler kapsam dışı kalmıştır.
		YÖK Tez'de konuda eğitim harici olanlar kapsam dışı kalmıştır.

Bu doğrultuda araştırmada incelenecek çalışmaların seçim ölçütlerine göre listelenmesi oluşturulmuştur. Araştırmada seçim ölçütleri doğrultusunda veriler toplanıp PRİSMA akış diyagramı hazırlanmıştır.

PRİSMA AKIŞ DİYAGRAMI**Şekil 1. Prisma Akış Diyagramı**

Dâhil Olan Çalışma Süreci

Tarama için Haziran ve Temmuz 2022 aylarında DergiPark, TR Dizin, Google Scholar, YÖK Tez araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenmiş kriterler dâhilinde taranmıştır. DergiPark'ta gelişmiş taramada başlığına 'değerler eğitimi' ve anahtar kelimelere 'okul dışı' yazıldı fakat herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır. Daha sonrasında ise 'okul dışı' anahtar kelime ve 'değerler eğitimi' anahtar kelime olarak seçildiğinde bir makaleye ulaşılmıştır. Bu makale Google Scholar'dan elde edilen bir makale ile aynıydı. TR Dizinde gelişmiş aramada; kelimelerin tümünü içeren (öz) 'değerler eğitimi'; kelimelerin herhangi birini içeren 'okul dışı' şeklinde arama yapıldı 122 makaleye erişim sağlanmıştır. 2013-2023 yıllarında yayınlanan makalelerin özet kısmında 'değerler eğitimi' ve 'okul dışı (müze, gezi, sınıf dışı)' olan bir makale belirlenmiştir. TR Dizinde gelişmiş aramaya kelimelerin tümünü içeren (öz) 'okul dışı'; kelimelerin herhangi birini içeren 'değerler eğitimi' 83 araştırmadan iki tanesi araştırmaya dâhil edilmiştir. Kapsamlı araştırabilmek ve kısa zamanda çok makaleye ulaşabilmek için Google Scholar'da 'okul dışı mekanlarda değerler eğitimi' yıl aralığı araştırmanın güncel olabilmesi açısından 2013-2023 seçilerek tarama yapıldıktan sonra 40. sayfaya kadar tüm sonuçlar incelenmiştir. Bu sayfadan sonra bulunan çalışmalarda konuyla alakasız olması sebebiyle incelenmemiştir. Çıkan araştırmalardan başlıkta ve özetinde değerler eğitimi ve okul dışı veya sınıf dışı kavramlarının aynı anda olmasına dikkat edilerek araştırmalar tarama kapsamına alınmıştır. Çalışmaların özet açısından sadece 'değerler eğitimi' olması veya sadece 'mekân dışı' etkinlikler bulunup değerler eğitimi ve okul dışı etkinlikler aynı anda araştırmada bulunmuyorsa kapsam dışı bırakılmıştır. Türkçe olmayan ve 2013-2023 haricindeki araştırmalar kapsam dışı kaldı. Sadece Türkçe tezler ve makaleler araştırmaya dâhil edilmiştir. 73 araştırma (tez ve makale) okul dışında değerler eğitimi ile ilgili olma durumuna göre incelenmiştir. YÖK Tez veri tabanında gelişmiş arama yapılarak 'değerler eğitimi' ve 'okul öncesi' kavramları kullanılarak arama yapılmıştır. Tarama sonucunda 21 teze ulaşılmıştır. Daha sonrasında ise konu kısmına 'eğitim ve öğretim' yazılarak alan kısıtlandı iki doktora, 15 yüksek lisans olmak üzere toplam 17 tez değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Çalışma için belirlenen veri tabanlarında önceden belirlenen kavramlarla tarama gerçekleştirilmiştir. Her veri tabanından bulunan araştırma konu başlığı ile o tabanda gruplanmıştır. Tarama sonucu Google Scholar sayfasından ulaşılan 73 araştırmadan 15 araştırma; 3 tez 12 makale çalışmaya dâhil edilmiştir. DergiPark'ta yapılan taramada ve bulunan tek makale Google Scholar'da bulunan makale ile aynı olduğu görülmüştür. Çalışmaya TR Dizinden üç makale dâhil edilmiştir. YÖK Tez sayfasında ulaşılan 17 tezden 10 tez çalışma kapsamına alınma sebebi okul öncesinde değerler eğitimine yönelik uygulama örnekleri içermesinden dolayıdır. Hem okul dışında değerler eğitimi kapsamında hem de okul öncesinde değerler eğitimi anahtar kelimeleriyle tarama yapılarak 28 makale, tez inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar belirlenen problemlere göre sistematik olarak incelenerek analiz edilmiştir.

Veri Analizi

Analiz yöntemi olarak betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz tümdengelimci yaklaşım kullanarak önceden belirlenmiş araştırma sorularından yola çıkarak belirlenen temalara göre yorumlama yapılır. Veriler öncelikle sistematik ve açık bir biçimde betimlenip, betimlemelerden açıklanıp neden-sonuç ilişkileri ile birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Çalışmada, veriler araştırma soruları doğrultusunda değerleri ele alan araştırmalar, değerlerin okul öncesinde etkinlik türleri açısından tablolaştırılmıştır. Verileri analiz ederken okul öncesi eğitimde değerlerin ele alınış şekli ve okul dışı ortamlarda değerlerin ele alınış şekli kıyaslanmak suretiyle veriler toplanılmıştır. Verilerin yorumlanması bu tablolar üzerinden yapılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen çalışmalar, araştırmanın amacına bağlı kalınarak elde edilen dokümanların yöntem analizini yapmak için araştırmacılar tarafından amaç, yöntem, katılımcılar ve veri analizi tablosu oluşturularak incelenmiştir. Microsoft Excel kullanılarak, araştırmaların katılımcıları ve kullanılan yöntemler analiz edilmiştir. Okul dışı değerler eğitimi kapsamında sınıf harici mekânlar ve bu kapsamda ele alınan değerler tablolaştırılarak, değerleri incelemek için Maxqda 2022 paket programı kullanılmıştır. Çalışmaların içinde en fazla geçen kelimeleri analiz etmek için kelime bulutu kullanılarak kelimelerin frekansları incelenmiştir. Kelime frekansları incelenmesi sonucunda sisteme yüklenen dosyaların çoğunluğunda yer alması için en az '50' defa geçen kelimeler seçildi. Çalışmalarda 50'den az bulunan değer kelimeleri belgelerin çoğunluğunu sağlamadığından oran olarak incelenmeyip analiz içinde tablolarda yer almıştır. Bağlaç, sayı, yüklem durumundaki kelimeler hariç bırakılarak en sık kullanılan kelimeler listesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen on kök değerden (sevgi, saygı, sabır, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, dürüstlük, dostluk, özdenetim, adalet) birine kelime bazında rastlanılırsa araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Bu değerlerin yanında araştırma içinde değer olarak nitelendirilen tutum ve davranışlar da çalışma kapsamına alınarak incelenmiştir. Okul öncesinde yer alan değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalar etkinlik türleri ve ele aldıkları değeri incelemek için tablolaştırılmış, Maxqda'da kelime frekansları incelenerek değer olarak geçen kavramların sıklığı incelenmiştir. Okul öncesi eğitim

programında geçen etkinlik türlerinin metinlerin içinde kullanımı da Maxqda'da kelime frekansları içinde incelenerek bulgular ortaya konulmuştur.

BULGULAR

Sistemik değerlendirme süreci sonunda 28 araştırma çalışma kapsamında incelenmiştir. Öncelikle Tablo 2'de okul dışı ortamlarda değerler eğitimi kapsamında incelenen araştırmalar sunulmuştur. Daha sonrasında araştırma kapsamında ele alınan çalışmaların yazarı, amacı, yöntemi, örneklem grubu ve veri toplama araçları incelenmiştir.

Tablo 2. Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi Kapsamında İncelenen Araştırmalar

Araştırmacı	Okul dışı ortam	Araştırma türü	Çalışılan grup	Kazandırılan değer
Çınar (2019)	Huzurevi	Yüksek Lisans Tezi	Ortaokul öğrencileri	Yaşlılara karşı saygı duymayı, empati geliştirmeyi, sabırlı olmayı, nazik davranmayı
Meydan ve Akkuş (2014)	Müze	Makale	Sınıf Öğretmenliği Öğrencileri	Tarih, vatan ve millet sevgisi, tarihi ve kültürel değerleri, sanata ve kültüre değer verme
Yıldırım (2019)	Pazaryeri İnegöl Adalet Sarayına Ev Karagöz Müzesi	Doktora Tezi	Ortaokul öğrencileri	Yardımsızlık değeri, adalet, eşitlik, hak, sorumluluk, doğa sevgisi, sorumluluk, doğal mirasa duyarlılık, sorumluluk
Aydemir (2021)	Adalet Sarayı	Makale	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencileri	Hak ve sorumluluklar, adalet, sorumluluk, dürüstlük, barış, vatanseverlik
Erbay (2017)	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Çalışmaları Rahmi M. Koç Müzesi Eğitim Çalışmaları	Makale	4. 5. 6. ve 9. Sınıflarla	Kültürel ve tarihi mirasa saygı, eski eserlere değer verme ve onları koruma bilinci
Öner ve Çengelci Köse (2019)	Kayseri Lisesi Millî Mücadele Müzesine	Makale	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencileri	Vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, saygı, yardımsızlık, özgürlük, bağımsızlık, çalışkanlık, bilimsellik, estetik, duyarlılık, hoşgörü, dürüstlük, sevgi, barış
Dere ve Çifçi (2022)	Okul dışı mekânlar	Makale	Okul Öncesi Öğretmenleri	Saygı, yardımsızlık, sorumluluk, sevgi, çevre farkındalığı, hoşgörü
Kamçı ve Memişoğlu (2020)	Müze	Makale	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencileri	Yardımsızlık
Seyhan (2020)	Çukurlu Hoca Medresesi Hidroelektrik Santrali (HES) [®] Çal Mağarası Palovit Şelalesi	Makale	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencileri	Sorumluluk
Koç ve Budak, (2021)	Gezi, yarışma, izcilik	Makale	Lise ve Ortaokul Öğrencileri	Sevgi (Hayvan vb.)
Kozikoğlu (2018)	Okul dışı etkinlikler, alan gezileri	Makale	Okul Öncesi Öğretmenleri	Çevre bilinci ve farkındalığı
Özsoy ve diğerleri (2017)	Ankara ilinde yer alan doğal ve tarihi sit alanları, tarihi mekânlar ve bilim merkezlerinin	Makale	Hedef kitle ilk ve ortaokul öğretmenleri	Hoşgörü
Kahraman ve diğerleri (2018)	Sungurbey Camii, Gümüşler Manastırı, Kumluca Rum Kilisesi ve Hançerli Kilisesi	Makale	Ortaokul öğrencileri	Saygı ve hoşgörü, dinlere saygı, çevreye sevgi, tarihi ve kültürel değerler

Tablo 2 incelendiğinde okul dışı öğrenme ortamlarında farklı yaş grupları ve farklı mekânlarda değer kazanımı gerçekleştirildiği görülmektedir. Okul dışı öğrenme ortamı olarak; huzurevi, müzeler, adalet sarayları, mağaralar, şelale, kilise, bilim merkezleri tarihi ve doğal alanlar karşımıza çıkarken gezilerinde değer kazandırmada bir yöntem olarak seçildiği görülmektedir. Okul dışı ortamlarda en çok tercih edilen mekânların farklı illerde 5 müzenin öğrenme merkezi olarak kullanılmaktadır. Araştırmaların hedef kitlesi olan çalışma gruplarını incelediğimizde; üç makale de öğretmen grubunu ele aldığını, ikisinin okul öncesi birinin sınıf öğretmenleri ile yapıldığını görülmektedir. Beş çalışmada hedef kitlenin ilk ve ortaokul düzeyindeki öğrenciler ile yapılırken beş çalışmada da lisans düzeyindeki öğretmen adaylarının çalışmaya dâhil edildiği sosyal bilgilerden dört ve sınıf öğretmenliğinden bir çalışma lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Dış mekânlarda ele alınan değerler; saygı, hoşgörü, sevgi (hayvan, doğa, vatan, millet) sorumluluk, çevre bilinci ve farkındalığı, barış, dürüstlük, empati, sabırlı olmaya yer verilmektedir. Yapılan araştırmalarında; (bknz. Aydemir, 2020; Erbay, 2017; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Kahraman ve diğerleri, 2018; Meydan ve Akkuş, 2014; Öner, 2019; Özsoy ve diğerleri, 2017; Seyhan, 2020) okul dışı öğretimin somut öğrenmeler sağlayacağından, dokunup hissetmesine, kalıcı öğrenmeler gerçekleşeceğini bilgi beceri ve değer kazanımı sağlayacağını bulmuştur.

Çınar (2019) araştırma sonucunda huzurevi ziyaretlerinin sıklığı arttıkça öğrencilerin sosyal becerilerinde olumlu yönde değişimler olduğu gözlenmiştir. Kendine güven duygusunun arttığı, empati, sorumluluk, iletişim, kendini ifade edebilme, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinin geliştiği belirlenmiştir. Yıldırım (2019) Buna ek olarak velilerin; öğrencilerin aldıkları okul dışı temelli değerler eğitimi sayesinde değerleri öğrenmesi, öğrenilen değerlerin öğrencilerde davranış değişikliği oluşturması ve bu davranış değişikliğinin kalıcı olmasıdır. Koç ve Budak (2021) yaptığı araştırma sonucunda değerler eğitiminin sadece okul içinde derslerle aktarımı olmayacak kadar önemli olduğunu bu yüzden okul dışında seminerler geziler konferanslar kitap okuma izcilik, spor gibi sosyal kültürel faaliyetlerle desteklenmelidir. Kahraman ve diğerleri (2018) ise okul dışında tarihi ve kültürel değerleri kazandırmak farkındalık kazandırmak için fırsat ve imkân eşitliği sağlanarak çevreden başlanarak geziler düzenlenmelidir. Kozikoğlu (2018) Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşler sonunda, değerler eğitiminin okul öncesi programında değerler eğitime yönelik somut etkinliklere yer verilirken bu etkinliklerin sınıf içi ile kısıtlı kalmayıp çeşitlendirilmesini önerir. Dere ve Çiftçi (2022) okul dışında değerler eğitimi kapsamında en fazla saygı değeri yardımseverlik, sorumluluk sevgi, çevre bilinci ve farkındalığı değerlerinin edinim sağlandığı öne sürülmüştür.

Tablo 2’de verilen çalışmaların çoğu okul dışında yapılan etkinliklerin öğrencilerde değer edinimi sürecinde etkisi olduğunu, kimi çalışmada doğrudan değerlere yer verirken bazısında yapılan etkinlikler sonunda değer edinimi gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır. Tablo 2’de ki araştırmalarda değerler eğitimi ve okul dışında yer alan öğrenme merkezleri açısından incelediğimizde ‘müze’ kelimesi 396 tekrarla belgelerin %69,23’ünde yer alan okul dışı öğrenme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerler içinde ‘sorumluluk’ 275 defa tekrarlayan ve belgelerin %76,92’sinde yer alırken bunu takip eden değer ‘saygı’ 265 tekrar ve belgelerin %69,23’ünde yer almaktadır. ‘Sevgi’ ve ‘adalet’ ise %46,15 ile diğer değerleri takip etmekte olup sözcük bakımından ‘sevgi’ 192 tekrara ‘adalet’ 174 tekrara sahiptir. ‘Saygı’ 111 tekrara sahipken belgelerin %53,85’inde bulunmaktadır. ‘Yardımseverlik’ belgelerin %30,77’sinde yer alırken sözcük tekrar sayısı 92 olmuştur. ‘Dürüstlük’ belgelerin %53,85’inde yer alıp 85 defa metin içinde yer almaktadır. ‘Hoşgörü’ kelimesi metin içinde 66 defa tekrar eden ve belgelerde %61,54 yer aldığı bulundu. Bunun yanında özdenetim değerlerine doğrudan belgelerde hiç rastlanmamıştır. Sadece (Dere ve Çiftçi, 2022) özdenetiminin okul dışı ortamlarda okul öncesi öğretmenleri tarafından sıra olmak, davranışlarını kontrol etmek gibi beceri olarak geliştirdiğine yer verilmiştir.

Tablo 3. Okul Dışı Öğrenme Ortamları ve Okul Öncesinde Değerler Eğitimi İçeren Araştırmaların Yöntemsel Özellikleri

Kaynak	Amaç	Yöntem	Katılımcılar	Veri Toplama Aracı
Seyhan (2020)	Bu araştırmanın amacı TÜBİTAK tarafından desteklenen projede sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılabilirliğine dair görüşünü incelemektir.	Nitel Araştırma	Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğretmen adayından oluşmaktadır.	Görüşme formu ve yansıtıcı günlükler.
Kamçı ve Memişoğlu (2020)	Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, ders kapsamında müze kullanımına ilişkin görüşlerini incelemektir.	Nitel Araştırma	Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adayı oluşturmaktadır	Görüşme formu

Dere ve Çifçi (2022)	Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilerine pedagojik etkisini incelemektir.	Nitel Araştırma	Okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur.	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Koç ve Budak (2021)	Bu araştırmanın amacı, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin değerler eğitimi kapsamında yaptıkları sosyal ve kültürel faaliyetlerin manevi değerler kazanımlarına etkisini belirlemek için bir ölçek geliştirmektir.	Nicel Araştırma	Farklı düzeyde öğrenim gören öğrenciler katılmıştır.	-
Öner ve Çengelci Köse (2019)	Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze ve tarihi mekânlarda öğrencilere değer ve beceri kazandırılmasına ilişkin düşünce ve deneyimlerini ortaya koymaktır.	Nitel Araştırma	Sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşmaktadır.	Görüş formu ve görüşme
Erbay (2017)	Bu çalışmanın amacı informal eğitim dahilinde müzelerin eğitsel acısan işlevselliği, bilim ve sanata katkıları, eğitsel içerikleri araştırılmıştır.	Nitel Araştırma	-	Yazılı kaynak tarama, gözlem ve inceleme
Aydemir (2021)	Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ders dahilinde okul dışında öğrenme merkezi olarak kullanılabilen adalet saraylarına ziyaret yapıp görüşlerini almak ve değerlendirmektir.	Nitel Araştırma	Sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır.	Yarı yapılandırılmış görüşme
Özsoy ve diğerleri (2017)	Bu makale Ankara'da yer alan müzeler hakkında bilgilendirme ve önemini açıklamaktadır.		-	Durum Belirleme Anketi
Kozikoğlu (2018)	Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitiminde değerler eğitimine ilişkin görüşlerini ve okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutumlarını belirlemektir.	Karma Yöntem	Okul öncesi öğretmeniyle yürütülmüştür.	Değerler Eğitimi Tutum Ölçeği ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu
Yıldırım (2019)	Bu araştırma, okul dışı değerler eğitimi kapsamında vatandaşlık değerlerinin öğrencilere kazandırılmasını amaçlamaktadır. Aynı zamanda uygulamaya yönelik veli, öğretmen görüşlerine yer vermektedir.	Karma Yöntem	Öğrenci, veli ve öğretmenlerle uygulanmıştır.	Etkin Vatandaşlık Değerler Ölçeği Hoşgörü Eğilim Ölçeği Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu
Meydan ve Akkuş (2014)	Bu çalışmanın amacını sosyal bilgiler dahilinde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin gelişimine etkisine yer vermektedir.	Nitel Araştırma	Sosyal bilgiler öğretimi dersini alan öğrenci oluşturmuştur.	Açık uçlu soru
Çınar (2019)	Bu çalışmanın amacı, huzurevi ziyaretlerinin örtük program kapsamında öğrencilerin ve yaşlıların iletişim ve sosyal duygusal gelişimine etkisini incelemektir.	Nitel Araştırma	12-13 yaşlarında gönüllü öğrencilerden seçilmiştir.	Araştırmanın veri toplama aracı olarak gözlem formu ve görüşme kayıtları kullanılmıştır.

Kahraman ve diğerleri (2018)	Bu çalışmanın amacı, sosyo ekonomik düzeyi yüksek olmayan öğrenilerin yaşadıkları bölgeye karşı duyarlılık geliştirilmesi ve koruma bilinci sağlaması için tarihi kültürel manevi doğal mekanların öğrencilere farklı etkinlikler içeriğinde gezerek ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktır.	Nitel Araştırma	Ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.	Ön Test-Son Test, Tarihi ve Kültürel Eserlere (TKE) İlişkin Tutum Ölçeği, Öğrenci Gün Sonu Değerlendirme Formu, Öğrenci Bilim Günlükleri, Projeyi Değerlendiriyorum (eğitmen-rehber ve öğrenci röportajları) Rehberlerin Öğrencileri Değerlendirme Formu Video Kayıtları
Asar (2019)	Bu çalışmanın amacı, kapsamında 5-6 yaşa hazırlanıp uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin sosyal duygusal açısından uyumuna ve değer kazanımına katkısını incelemek amaçlanmıştır.	Nicel Araştırma	Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi öğrencilerinden oluşmaktadır.	Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği ve Okul Öncesi Değerler Ölçeği
Atabey (2014)	Bu çalışmanın amacı, sosyal değerler kazanım ölçeği geliştirilerek okul öncesi kuruma devam eden öğrencilere uygulanarak etkililiğini araştırmaktır.	Nicel Araştırma	Okul öncesi dönem çocukları ile uygulanmıştır.	Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği
Yıldırım (2018)	Bu araştırmanın amacı, cesaret değerini okul öncesi dönem grubuna cesaret temelli program hazırlayarak, kazandırmaktır.	Nicel Araştırma	Okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilmiştir.	4-6 Yaş Cesaret Değeri Gözlem Formu
Korkmaz Can (2018)	Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde değerler eğitimi kapsamında ekonomi odaklı uygulamaların çocuklara kazandırdıkları değer, beceri ve kavramları incelemektir.	Nitel araştırma	Okul öncesi karma yaş grubuyla gerçekleşmiştir.	Gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir
Fidan Dal (2018)	Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerince değerler eğitiminin uygulamalarına yönelik görüşlerini değerlendirmektir.	Nicel Araştırma	Okul öncesi öğretmenleri ile gerçekleşmiştir.	Açık uçlu sorular Okul Öncesi Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşlerini Belirleme Anketi
Bartan (2018)	Bu çalışma, değerler ve değerler eğitimi hakkında okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır.	Nitel Araştırma	Okul öncesi öğretmenleri ile uygulanmıştır.	Görüşme

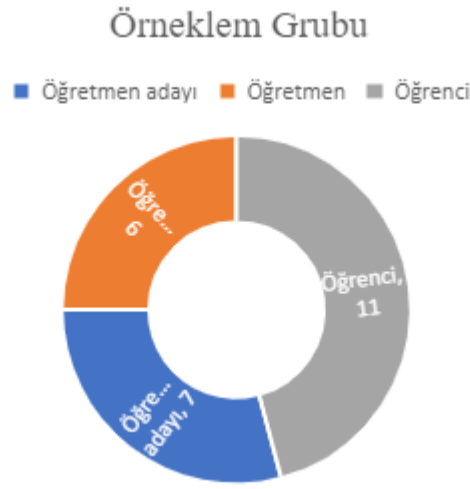
Güneş (2018)	Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının değerler yönelik algıları ve sosyal duygusal gelişimlerine etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.	Nitel Araştırma	Okul öncesi dönem öğrencilerinden oluşan bir grup bulunmaktadır.	Araştırmada veri toplama aracı olarak, genel bilgi formu, okul öncesi değerler ölçeği, aile ve öğretmen formu, okul öncesi davranışsal ve duygusal dereceleme ölçeği kullanılmıştır.
Duran Yılmaz (2021)	Bu araştırmanın amacı, Suriyeli mülteci çocukların bulunduğu ortamda Kimlikli bebekler yaklaşımı ile desteklenen değerler eğitimi programının öğrencilerin sosyal duygusal gelişimlerine katkısını incelemeyi amaçlamaktadır.	Nitel Araştırma	Okul öncesi yaş grubundaki çocuklarla uygulanmıştır.	Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği (OSDKÖ)
Çamlı (2021)	Çalışmanın amacı, okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında drama ve eğitsel oyun örneklerine yer vermektir.	Nitel Araştırma	-	Doküman analizi
Şahin (2017)	Bu çalışmada, yardımlaşma ve paylaşma değerlerinin farklı etkinlik planları ile öğretime yer vererek katkı sunmak amaçlanmıştır.	Nitel Yöntem	-	Gözlem, görüşme ve doküman analizi
Öner ve Yiğit (2021)	Araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgilere ilişkin görüşlerini tespit etmektir.	Nitel Yöntem	Okul Öncesi Öğretmeni	Görüşme
Ürey ve Kaymakçı, (2020)	Araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi kapsamında okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen etkinlikler kapsamında görüşlerine yer vermektir.	Nitel Araştırma	Sınıf öğretmeni	Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Öğretmen Görüş Anketi (ODOGA)
Çıldır ve Karadeniz (2017)	Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının müze eğitimi dersinde algılarına yönelik görüşlerini ortaya koymaktadır.	Nitel Araştırma	Okul öncesi öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir.	Öğrenci günlükleri, etkinlik değerlendirme formları ve müze bilinci temalı müze eğitimi dersi on ve son değerlendirme formları kullanılmıştır.
Kınacı (2018)	Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine dair ders kapsamında yer alan değerler yönelik görüşlerini belirtmeyi amaçlamaktadır.	Nitel Araştırma	Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir.	Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği
Erentay (2013)	Bu çalışmada, okul dışı doğa uygulamalarının öğrencilerin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve çevreye dair tutumlarının etkililiğine ve kalıcılığına etkisini belirtmek amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma	5.sınıf öğrencilerinden oluşan bir grup öğrenci ile gerçekleşen bir çalışmadır.	Araştırmanın verileri; öğrencilerin fen bilgisi, bilimsel süreç becerileri ve çevreye yönelik tutumlarını ölçmek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen üç farklı veri toplama aracı ile toplanmıştır.

Araştırmaların amaçlarını incelediğimizde; değerler eğitimi boyutunda amacı olan çalışmaların öğretmenlerin görüş ve tutumlarına (Bartan, 2018; Fidan Dal, 2018; Kınacı, 2018; Kozikoğlu, 2018) yer verilmiştir. Değerler eğitimi uygulamasının okul öncesi dönemde sosyal düzey alanla etkisi (Asar, 2019; Atabey, 2014; Duran Yılmaz, 2021; Güneş, 2018) incelenirken değerler eğitimi kapsamında yapılan sosyal kültürel faaliyetlerin manevi değerler kazanımlarına etkisini ölçmek için ölçek geliştirilmiştir (Koç ve Budak, 2021). Değer kazandırmada kullanılan yöntemlerden drama ve eğitsel oyuna yer verilmesi (Çamlı, 2021) bazı değerleri ele alan çalışmalar ise şöyledir: Cesaret temelli (Yıldırım, 2018), ekonomi temelli (Korkmaz Can, 2018) yardımlaşma ve paylaşma odaklı çalışmaya (Şahin, 2017) yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları hakkında (Aydemir, 2021; Çıldır ve Karadeniz, 2017; Dere ve Çifçi, 2022; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Seyhan, 2020; Ürey ve Kaymakçı, 2020). Okul dışında değer kazandırmaya yönelik öğretmen adayı görüşü incelenirken (Öner ve Çengelci Köse, 2019) ortaokul öğrencilerine okul dışında değerler eğitimi ile etkin vatandaşlık becerileri kazandırılmaya çalışılmıştır (Yıldırım, 2019). Okul dışında başka bir çalışma olan (Erentay, 2013) çevreye yönelik tutumlarında okul dışı uygulamaların kalıcılığını incelenmiştir. Müzelerin eğitimde kullanılması ve okullarla iş birliği içinde olması ile ilgili çalışmalara, tarihi ve kültürel değerlerin aktarımında kullanılmasına (Erbay, 2017; Meydan ve Akkuş, 2014; Özsoy ve diğerleri, 2017) yer verilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin tarihi mekânlara karşı koruma bilinci ve yaşadıkları çevreyi tanıyıp duyarlı olmaları açısından farkındalık sağlarken (Kahraman ve diğerleri, 2018) aynı yaş grubunda diğer çalışma huzurevi ziyaretleriyle öğrencilerin sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi inceleyip öğrencilerin ve yaşlıların iletişim becerileri incelenmiştir (Çınar, 2019). Okul öncesi öğretmenlerini sosyal bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir (Öner ve Yiğit, 2021).

Tablo 4. Araştırma Yöntemleri

Araştırma Yöntemi	Çalışmalar	f
Nitel	Arcan, 2021; Bartan, 2018; Çamlı 2021; Çıldır ve Karadeniz, 2017; Çınar, 2019; Dere ve Çifçi, 2022; Erbay, 2017; Kahraman ve diğerleri, 2018; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Kınacı, 2018; Korkmaz Can, 2018; Meydan ve Akkuş, 2014; Seyhan, 2020; Şahin 2018; Öner, 2019; Öner ve Yiğit, 2021; Özsoy ve diğerleri, 2017	17
Nicel	Asar, 2019; Atabey, 2014; Duran Yılmaz, 2021; Erentay, 2013; Fidan Dal, 2018; Güneş, 2018; Koç ve Budak, 2021; Ürey ve Kaymakçı 2020; Yıldırım, 2018	9
Karma	Kozikoğlu, 2018; Yıldırım, 2019	2

Yukarıda tabloda verilen çalışmaların nitel, nicel ve karma olarak yapıldığını, çalışmaların %59 oranında nitel %31 nicel olduğu görülürken %10'u da karma olduğunu görülmektedir.

Şekil 2. Örneklem Grubu

Şekil 2'de verilen incelenen araştırmaların katılımcı (örneklem) durumu açısından baktığımızda 28 araştırmadan 24 tanesinde örneklem grubu kullanıldığını görülmektedir. 4 çalışmada katılımcı grubu bulunmamaktadır. Öğrenci kategorisinde olan (n=11) çalışmada (n=6) tanesinde okul öncesi öğrencisi ile çalışma yapılırken (n=5) ortaokul düzeyinde öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adayı ile gerçekleştirilen çalışmaların (n=7), okul öncesi öğretmen adayı ve sınıf öğretmenliği (n=2) olup sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan çalışma sayısı (n=5) olarak bulunmuştur. Öğretmenler ile yapılan çalışmaların (n=5) okul öncesi öğretmenleri ile yapılırken (n=1) sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında 28 araştırmadan 13'ü okul öncesi dönem ile alakalı olup iki çalışmada örneklem grubu kullanılmamışken bir çalışma öğretmen adayları ile uygulanıp beş çalışmada öğretmen altı çalışmada okul öncesi öğrencisi ile uygulama yapılmıştır.

Tablo 5. Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	Çalışmalar	f
Gözlem	Çamlı, 2021; Çınar, 2019; Erbay, 2017; Korkmaz Can, 2018; Yıldırım, 2018	5
Görüşme	Arcan, 2021; Bartan, 2018; Çamlı, 2021; Çınar, 2019; Dere ve Çiftçi 2022; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Kınacı, 2018; Korkmaz Can, 2018; Kozikoğlu, 2018; Öner, 2019; Öner ve Yiğit, 2021; Seyhan, 2020; Yıldırım, 2019	13
Açık Uçlu Soru	Fidan Dal, 2018; Meydan ve Akkuş, 2014	2
Anket	Fidan Dal, 2018; Özsoy ve diğerleri, 2017; Üvey ve Kaymakçı, 2020	3
Ölçek	Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme (Asar, 2019) Okul Öncesi Değerler Ölçeği. (Asar, 2019) Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği (Atabey, 2014) Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği (Duran Yılmaz, 2021) Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği (Duran Yılmaz, 2021) Bilimsel süreç becerileri testi ve tutum ölçeği (Erentay, 2013) Okul Öncesi Değerler Ölçeği (Güneş, 2018) Okul Öncesi Davranışsal ve Duygusal Dereceleme Ölçeği (Güneş, 2018) Tarihi ve Kültürel Eserlere (TKE) İlişkin Tutum Ölçeği (Kahraman vd., 2018) Değerler Eğitimi Tutum Ölçeği (Kozikoğlu, 2018) Etkin Vatandaşlık Değerler Ölçeği (Yıldırım, 2019) Hoşgörü Eğilim Ölçeği (Yıldırım, 2019)	12
Günlük	Kahraman vd., 2021; Seyhan, 2020; Çıldır ve Karadeniz, 2017	3
Yazılı kaynak tarama	Erbay, 2017; Korkmaz Can, 2018; Çamlı, 2021; Şahin, 2017	4
Toplam		42

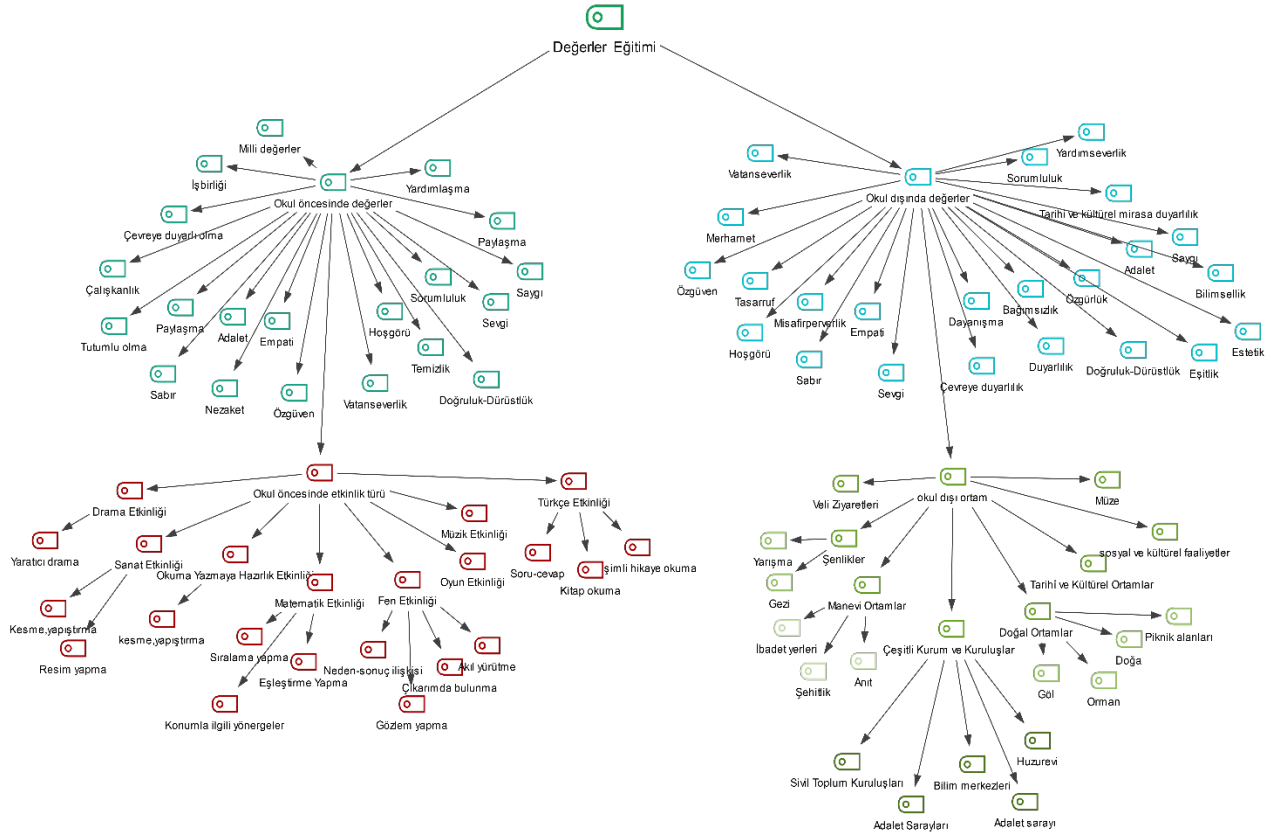
Veri toplama aracı olarak çalışmalarda farklı teknikler kullanılmış olup bazı çalışmalarda birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır. Gözlem, görüşme, açık uçlu soru, anket, ölçek, günlük yazılı kaynak tarama gibi teknikler kullanılmış olup araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza ölçek çıkmaktadır. Karma yöntem ile yapılan araştırmalarda ölçek ve yukarıdaki tekniklerden birisi kullanılırken nicel araştırmalarda ölçek tercih edilip, nitel araştırmalarda gözlem, görüşme, kaynak tarama, anket, açık uçlu sorular tekniklerinden yararlanılmıştır.

Çalışmaların amaçları doğrultusunda incelediğimizde okul öncesi ile ilgili yapılan çalışmalarda değerler eğitimi kapsamında etkinlik bazında incelediğimizde aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 6. Okul Öncesinde Değerler Eğitimi Kapsamında Etkinlik Türleri

Araştırmacı	Araştırma Türü	Değerler eğitimi kapsamında ele alınan değer ve etkinlik türü
(Şahin, 2017)	Yüksek Lisans Tez	Sanat etkinliği-yardımlaşma, oyun etkinliği-paylaşma, Drama etkinliği-paylaşma, drama etkinliği-yardımsaverlik.
(Asar, 2019)	Yüksek Lisans Tez	Türkçe etkinliği-saygı, drama etkinliği-sorumluluk, oyun etkinliği-dürüstlük, fen etkinliği-saygı sanat etkinliği ve oyun etkinliği-dostluk, Türkçe, sanat ve oyun etkinliği-doğruluk.
(Atabey, 2014)	Doktora Tezi	Sevgi-Drama ve Türkçe etkinliği Saygı Sorumluluk
(Yıldırım, 2018)	Yüksek Lisans Tez	Cesaret-Türkçe etkinliği, cesaret-oyun etkinliği, cesaret-drama etkinliği
(Korkmaz Can, 2018)	Yüksek Lisans Tez	Tutumlu olma-Müzik Sanat etkinliği, sorumluluk-drama, çalışkan olma-sanat, çevreye duyarlı olma-fen, sanat, oyun
(Bartan, 2018)	Yüksek Lisans Tez	Drama, Türkçe etkinlikleri-yaşlılara saygı Saygı, sevgi, sorumluluk, yardımlaşma-Türkçe ve drama etkinliği
(Güneş, 2018)	Yüksek Lisans Tez	Sevgi-Türkçe, oyun, drama etkinliği Saygı-drama, oyun, fen etkinliği Sorumluluk – Türkçe, fen, oyun etkinliği Paylaşma-Türkçe, sanat etkinliği
(Duran Yılmaz, 2021)	Doktora Tezi	Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile ele alınan değerler; sevgi, saygı, sorumluluk, iş birliği, hoşgörü, nezaket, yardımsaverlik, dürüstlük, özdenetim
(Çamlı, 2021)	Yüksek Lisans Tez	Yardımlaşma, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımlaşma, çevre sevgisi, özür dileme-oyun ve drama etkinliği
(Fidan Dal, 2018)	Yüksek Lisans Tez	Türkçe, drama, oyun, alan gezisi-sevgi, saygı, sorumluluk, dostluk-dürüstlük, sorumluluk, yardımlaşma, özgüven, cesaret, sabır, hoşgörü

Tablo 6’da okul öncesinde değerler eğitimi bazında yapılan araştırmaları incelediğimizde değerlere yer verme durumu açısından ‘saygı’ 350, ‘sorumluluk’ 225, ‘sevgi’ 213 defa belgelerin tamamında yer alıp en sık tekrar eden değerler olarak bulundu. ‘Cesaret’ 101 defa tekrar edip belgelerin 77,78’inde yer almıştır. ‘Dürüstlük’ sözcüğüne 88 tekrarla rastlanmıştır. Belgelerin %88,89’unda yer alıp ‘hoşgörü’ 82 tekrara sahipken ‘yardımsaverlik’ 65 tekrara sahip değerdir. Nezaket 84 tekrar ile belgelerin %77,78’inde yer almıştır. Bunun yanında israf, tasarruf kelimeleri de çalışmaların %11,11’inde yer almaktadır. Okul öncesinde etkinliklerde en sık yer verilen değerler olarak saygı, sorumluluk, sevgi, dürüstlük, cesaret, hoşgörü, yardımsaverlik değerleri ele alınmıştır. Özdenetim değerinin ise davranış biçimleri özür dileme, cesaret, israf, tasarruf gibi kelimelerden yer verildiğini görülmektedir. Değerleri ele alınan etkinlik türleri açısından incelediğimizde ‘drama’ 264, ‘oyun’ 256 tekrara sahip olup ‘hikâye’ 89 tekrarla belgelerin %77,78’inde ‘kitap’ 51 tekrar ile %66,67 belgede yer almaktadır. Hikâye ve kitap kelimelerini, Türkçe etkinliği içinde kullanıldığı düşünülürse etkinlik türleri içinde drama, oyun ve Türkçe etkinlikleri değer aktarımında en çok tercih edilen etkinlik türü olmuştur. Bunun yanında tabloda etkinlik türleri ve değer eşleştirmesi yapılmıştır. Türkçe, sanat, drama, müzik, oyun, fen, matematik, okuma yazmaya hazırlık etkinlik türleri ile değer aktarımı yapılırken alan gezisi etkinlik türlerinin yer almadığını görülmektedir. Etkinlikler sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmıştır. Değerlere yer verme açısından her etkinlik çeşidinde değerler ele alınmaya çalışılmıştır.

Şekil 3. Okul Dışı Öğrenme Merkezleri ve Okul Öncesinde Değerler

Şekil 3'te değerler eğitimi kapsamında okul dışında ve sınıf içinde etkinliklerin yapıldığını görülmektedir. Değer kapsamlarında incelediğimizde sınıf içinde ve sınıf dışında benzer değerlere yer verilirken araştırmalarda okul öncesi öğretmenleri değerlerin soyut olduğundan ve okul öncesi programında yeterli düzeyde etkinlik bulunmadığından, nasıl uygulanacağı konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Çoğunlukla değer aktarımı yaparken drama, oyun gibi etkinlik türlerinin kullanıldığını görülmektedir. Araştırmaların sonuçlarında değerler eğitiminin okul dışında da yer verilmesi karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında okul dışında değerler eğitimi kapsamında ele alınan değerlerin sınıf içindeki değerler benzer olduğunu fakat hem somut öğrenmeler ve görerek yaparak yaşayarak öğrenme sağlandığını hem de bu ortamlarda da sınıf içinde kullanılan yöntem ve tekniklerin drama, gözlem, soru-cevap, oyun, proje, iş birlikli öğrenme, beyin fırtınası, istasyon tekniği, deney, örnek olay teknikleri de kullanılarak sadece gezi amaçlı değil öğrencilerin etkin bir eğitim ortamında öğrenmeleri sağlanmıştır. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamlarının belli yaş gruplarıyla sınırlı kalmayıp tüm kademeler düzeyinde uygulanması gerektiğine dair sonuçlar bulunmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamında değerler eğitiminde okul dışı öğrenme ortamları ve okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında 28 çalışma incelemeye tâbi tutulmuştur. Yapılan çalışmalar nitel çalışma ağırlıklı olarak (n=17) bulunmuştur. Fakat nicel (n=9) ve karma (n=2) çalışmalarda mevcuttur. Çalışma kapsamında katılımcılar açısından öğrenci (n=11) ağırlıklı çalışmalar yapılmıştır. Değerler eğitiminde dış mekâna yer veren çalışmalar incelendiğinde çalışmalar çoğunlukla ilkökul, sosyal bilgiler ve öğretmen adayları ile uygulanırken okul öncesinde okul dışında değerler eğitimiyle ilgili iki makale tespit edilmiştir. Bunlarda öğretmen görüşleri incelenmiştir. Okul öncesi değerler eğitimi çalışmalarında ise sınıf içinde yer alan etkinlik örnekleri içinde en sık tekrar eden etkinlik türleri drama, oyun ve Türkçe etkinlikleri olurken alan gezilerine yer verilmesi sadece öğretmen görüşü olarak rastlanılmıştır. Değerlere yer verme durumunda en sık ele alınan değer saygı, sorumluluk ve sevgi değerleri olarak bulunmuştur.

Değerler eğitimi toplumsal bir iyi oluş hali içinde bulunmayı sağladığından okullarda bu eğitimin verilmesi önemlidir. Fakat bu sistematik ve program dâhilinde yöntem ve teknikler için içine katılıp kalıcılığı sağlamak açısından materyal ve öğrenci merkezli süreçler şeklinde olmalıdır. Çocuklar değerleri ailede kazanmaya başladığından okulda

değer kazanım süreci devam eder ama bu sadece okul içi süreçlerde olursa kalıcılık açısından güçlük yaşanacaktır. Araştırma kapsamında okul dışı öğrenme ortamlarını değerler eğitimi açısından incelediğimizde; okul dışı öğrenme ortamlarında değerleri doğrudan ele alma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenliği tarafından yapılan çalışmalar (Aydemir, 2021; Kahraman ve diğerleri, 2018; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Meydan ve Akkuş, 2014; Öner ve Çengelci Köse, 2019; Seyhan, 2020; Yıldırım, 2019) başta müze olmak üzere adalet sarayı, ibadet yerleri gibi mekanlarda tarihi millî ve kültürel değerlere, vatandaşlık doğal çevreye duyarlılık değerlerini geliştirmek hedeflenmiştir. Okul öncesinde yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmenler değerler eğitimi kapsamında sınıf dışı uygulamaların gerekliliğinden bahsederken (Bartan, 2018; Dere ve Çifci, 2022; Fidan Dal, 2018; Kozikoğlu, 2018) uygulamaya dönük olarak yapılan çalışmaları sınıf içi ile sınırlı olduğunu ve Türkçe, drama, oyun ağırlıklı saygı, sorumluluk, sevgi, cesaret, dürüstlük, hoşgörü, yardımseverlik en sık tekrar eden değerler olmuştur (Asar, 2019; Bartan, 2018; Çamlı, 2021; Duran Yılmaz, 2021; Fidan Dal, 2018; Güneş, 2018; Korkmaz Can, 2018; Kozikoğlu, 2018; Şahin, 2017; Yıldırım, 2018). Literatürü incelediğimizde okul öncesi öğretmenleri ile yapılan çalışmada sınıf içinde sıklıkla saygı, sevgi, sorumluluk, hoşgörü yardımseverlik, iyilik, dürüstlük, paylaşmak değerlerine yer vermiştir (Akto ve Akto, 2017; Aküzüm ve Ergenekon, 2021; Gülay Ogelman ve Sarıkaya, 2015; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Yazar ve Erkuş, 2013). 2013 Okul öncesi eğitim programı değerler eğitimi açısından incelendiğinde en fazla sorumluluk değeri onu takip edenler saygı, dayanışma, güven ve hoşgörü değerlerinin olduğu saptanmıştır (Aral ve Kadan, 2018). Sınıf içinde yer alan değerler eğitimi kapsamında ele alınan çalışmalar okul öncesi eğitim programında değerlere yer verme açısından birbiriyle tutarlılık göstermektedir. Okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında okul öncesi eğitim programının geliştirilmesi ve sınıf dışı etkinliklere yer verilmesi (Yazar ve Erkuş, 2013) gerekliliğinden bahsederken bu araştırma kapsamında okul öncesinde değerler eğitimi düzeyinde doğrudan okul dışı ortama yer verildiğine dair bir bulguya rastlanılmamıştır.

Gülay Ogelman ve Sarıkaya (2015) Çocuklara en zor kazandırılacak ilk üç değer sıralamasında, vefa, adalet, sabır, empati, fedakarlık, millî değerlerin yer aldığından bahsederken bu çalışmada incelenen; Çınar (2019) huzurevi ziyaretleri sırasında ortaokul öğrencilerini sabır ve empati duyularının geliştiğinden, sosyal bilgiler kapsamında müze de yapılan etkinliklerin öğrencilerin vatanseverlik, tarihi ve millî değerlerini geliştirdiğini değerini geliştirdiğini (Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Öner ve Çengelci Köse, 2019; Özsoy ve diğerleri, 2017; Seyhan, 2020) ayrıca (Meydan ve Akkuş, 2014) bu tür çalışmaların küçük yaş grubundaki çocuklarla uygulanabilir olduğunu sonuçlarında bulmuştur. Bu bağlamda vefa, sabır, empati gibi değerler huzurevi aracılığıyla okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılabilir. Millî değerlerin kazanımında müze eğitim ortamı olarak kullanılabilir. Adalet değeri sosyal bilimler öğretmenliği çalışmasında adalet sarayı ziyareti (Aydemir, 2021; Yıldırım, 2019) ile yer verilmiştir. Okul öncesinde de adalet değeri adalet sarayı ziyareti ile gerçekleştirilebilir.

Çalışmanın sonucunda okul dışında değerler eğitimi kapsamında pek çok ortamda değer aktarımı farklı etkinlikler aracılığıyla yapılabileceği görülmüştür. Yapılan araştırmalar okul öncesi düzeyde sadece okul öncesi öğretmen ve öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi sadece sınıfı içi etkinliklerle sınırlı kalmıştır. Araştırmalar gösteriyor ki sınıf içinde kullanılan yöntem ve tekniklerin hepsi sınıf dışında da kullanılabilir. Somut ve kalıcı öğrenmeler sağlamak için sınıf dışında farklı yöntem ve teknikler kullanılarak değerlerin kalıcı hale gelmesi sağlanabilir. Sınıf dışı yapılan ortamlarda etkinliklerde gözlem ve dokunarak hissederek öğrenme gerçekleşeceğinden sınıf içinde ihtiyaç duyulan soyut kavramları somutlaştırmada materyale gerek okul dışında doğal olarak gerçekleşecektir. Araştırma kapsamında farklı veri tabanları ile kapsam genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Akın, Z., ve Öztürk, E. (2021). Değer eğitimi sürecinde okul aile işbirliği: Bir nitel çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19 (42), 73–112. <https://doi.org/10.34234/ded.912583>
- Akıtürk, H. K. ve Bağçeli Kahraman, P. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (38), 267-294.
- Akto, A. ve Akto, S. (2017). Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (Nitel bir araştırma). *E-Şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 1074-1095.
- Aral, N., ve Kadan, G. (2018). 2013 Okul öncesi eğitim programının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2 (1), 113–131. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196.720.182159>
- Asar, H. (2019). *Okul öncesi değerler eğitimi programının 5-6 Yaş çocuklarının sosyal duygusal uyum ve değer düzeyleri üzerine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

- Aslan, S. (2019). Karakter ve değer eğitiminde kullanılan yaklaşım, yöntem ve teknikler. Aktepe, V. ve Gündüz, M. (Ed.) *Karakter ve Değer Eğitimi*. (s.157-178) 1.Baskı.Pegem Yayıncılık. Ankara.
- Atabey, D. (2014). *Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aydemir, A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımına yönelik öğretmen aday görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 665–681.
- Bartan, S. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ile sınıf içi uygulamalarının incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Çalışkan, H., ve Yıldırım, Y. (2022). *Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Çamlı, M. R. (2021). *Okul öncesi 4-6 yaş grubu öğrencilerine yönelik değerler eğitimi: Drama ve eğitsel oyun uygulamaları örnekleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 35–56.
- Çıldır, Z., ve Karadeniz, C. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında müze ve müzede eğitim. *Millî Eğitim Dergisi*, 46 (214), 359–383.
- Çınar, H. (2019). *Ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyal gelişimine etkisi (huzurevi etkinliği örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi
- Delibaş Tetik, S., Topaç, A., Arat, M., ve Durmuşoğlu, E. (2023). Okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri görünümü. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3 (5), 905–919. <https://doi.org/https://doi.org/10.5281/zenodo.8102604>
- Dere, F., ve Çifçi, T. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının pedagojik katkılarına ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11 (4), 681–695. <https://doi.org/10.30703/cije.1116818>
- Duran Yılmaz, A. (2021). *Kimlikli bebekler yaklaşımı ile desteklenen değerler eğitimi programının Suriyeli mülteci çocukların yer aldığı okul öncesi eğitim ortamında sosyal değerler kazanımına etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erbay, F. (2017). Müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde informal eğitim. *Millî Eğitim Dergisi*, 46 (214), 239–253.
- Erentay, N. (2013). *Okul dışı doğa uygulamalarının 5. sınıf öğrencilerinin fene ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Ergenekon, Ö. ve Aküzüm, C. (2021). Okul öncesi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (19), 98-117.
- Fidan Dal, Z. (2018). *Okul öncesi değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi (okul öncesi öğretmenleri üzerinde bir inceleme)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Gömlüksiz M. N. ve Kılınc, H. H. (2015). Ortaokullarda sosyal kulüp etkinlikleri kapsamında yapılan toplum hizmeti çalışmalarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri, *Turkish Studies*, 10 (3), 495-512.
- Güneş, P. (2018). *Değerler eğitimi etkinliklerinin okul öncesi dönem 5 yaş çocuklarının değer algıları ve sosyal-duygusal gelişimleri üzerine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Gülay Ogelman, H. ve Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.
- Higgins, J. P., ve Green, S. (2008). *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*. The Cochrane Collaboration and John Wiley ve Sons Ltd.
- Kahraman, E. , Kılıç, A. ve Akyol, C. (2018). Tarihi ve kültürel farkındalık (Niğde'nin tarih ve kültür karıncaları-2 Projesi Örneği). *Journal of Awareness*, 3 (5), 665–682. <https://doi.org/10.26809/joa.201.854.8679>
- Kamçı, S., ve Memişoğlu, H. (2020). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (4), 1755–1772. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.58249-528471>
- Karaalp, H. , Karaalp, K. , Karaalp, E. , Balık, Ö. ve Çakı, T. (2023). Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkında görüşleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10 (1), 224-240.
- Karakaş, H. (2015). Değerler eğitimi etkinliklerinin okul öncesi öğretmenlerine göre değerlendirilmesi:Nitel bir çalışma. Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri. *Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 1, 623–650.

- Kılıncı, H. H., ve Andaş, T. (2022). Values Education and Evaluation of Activities in Preschool Education Program in Turkey. *Open Journal for Educational Research*, 6 (2), 117–128. <https://doi.org/10.32591/coas.ojer.0602.01117k>
- Kınacı, M. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere yönelik görüşleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Koç, A., ve Budak, Y. (2021). Manevi değerlerin kazanımda sosyal ve kültürel faaliyetlerin etkisi ölçüğü: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 21 (1), 323–349. <https://doi.org/10.33415/daad.755617>
- Korkmaz Can, Ş. (2018). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi: Ekonomi odaklı etkinlikler bağlamında bir eylem araştırması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7 (4), 2698–2720.
- Kuzu Jafari, K., ve Demirel, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4 (1), 13–35.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: MEB.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitimi ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Journal of Theology Faculty of Bülent Ecevit University*, 1 (1), 93–108.
- Meydan, A., ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402–422. <https://doi.org/10.14781/MCD.201.429.8137>
- Öner, D., ve Yiğit, E. Ö. (2021). Okul Öncesinde Sosyal Bilgiler Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi (IJONASS)*, 5 (1), 191-215. <https://doi.org/10.38015/sbyy.913056>
- Öner, G., ve Çengelci Köse, T. (2019). Müze ve tarihi mekanlarda değer ve beceri kazandırmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 8 (1), 98–128. <https://doi.org/10.17497/tuhed.540967>
- Özsoy, V., Dilli, R., Karakaya, Ü., Bıyıklı, N., ve Çalık, Ş. (2017). Doğal, tarihi ve kültürel mekanlar ile bilim merkezlerinin yaygın öğrenme ortamı olarak kullanılması. *Millî Eğitim Dergisi*, 214, 477–488.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (37), 59-72.
- Seyhan, A. (2020). Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin etkililiği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (3), 27–51.
- Şahin, Y. (2017). *Okul öncesi çocuklarda değerler eğitimi kapsamında yardımlaşma ve paylaşma değerleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Taşdemir, A., Kuş, Z., ve Kartal, T. (2012). Out of the school learning environments in values education: Science centres and museums. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 46 (2012), 2765–2771. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2012.05.562>
- Topaç, N., Bardak, M., Kirişçi, M. ve Mertoğlu, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının değer kavramlarını tanımlamalarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18 (39), 447-487. DOI: 10.34234/ded.720094
- Uitto, A., Juuti, K., Lavonen, J., ve Meisalo, V. (2006). Students' interest in biology and their out-of-school experiences. *Journal of Biological Education*, 40 (3), 124–129. <https://doi.org/10.1080/00219.266.2006.9656029>
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2011). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uzun, M., ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 305–338.
- Ürey, M., ve Kaymakçı, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde kullanılan okul dışı öğrenme ortamları ve uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 227 (49), 7–32.
- Yalvaç Arıcı, H., Arıcan, S., ve Üker, H. (2023). İlkokulda alınan değerler eğitiminin ortaokul dönemindeki tutum ve davranışlara etkisi üzerine karma bir araştırma. *Şarkiyat Dergisi*. 14 (3), 983-1011. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.1128461>
- Yavuz, N. (2022). Sosyal bilimlerde sistematik literatür analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51 (1), 347-360. DOI: 10.30794/pausbed.1134606
- Yazar, T. ve Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196-211.
- Yeşilyurt, E. (2019). Değerler eğitimine uygunluğu açısından öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi: Bir derleme çalışması. *Ekev Akademi Dergisi*, 23 (77), 121–146.

- Yeşilyurt, E., ve Kurt, İ. (2012). Değerleri kazandırılmasındaki etkililik açısından resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7(4), 3253-3272. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3844>.
- Yıldırım, A. (2018). *6 yaş okul öncesi çocuklarına yönelik cesaret temelli değerler eğitimi etkililiği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yıldırım, S. G. ve Demirel, M. (2019). Türk tarihinde değerler eğitimi üzerine bir inceleme, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırma Dergisi*, 5 (1), 92-99.
- Yıldırım, Y. (2019). *Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Etkin Vatandaşlık Değerlerine Etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 1457-1490.

Evaluation of Values Education in Out-of-School Learning Environments in terms of the Applications in Preschool: Systematic Literature Review

Müfide Nur BARDAKCI^{id}, Mehmet MART^{id}

INTRODUCTION

Besides knowledge-based education, positive behaviour is among the characteristics that people should try to transfer to children at schools. In our country, values education is the process of transferring the values and positive behaviours well accepted by the society to the new generation in schools (Yıldırım and Demirel, 2019). Meydan (2014) argues that only in-class activities are not sufficient in the process of gaining acquiring values, but the school climate is also effective. From the research conducted with preschool teachers, it can be seen that teachers mostly included language, creative drama and play-based activities to teach values (Kozikoğlu, 2018; Uzun and Köse, 2017; Karakaş, 2015; Akitürk and Bağçeli Kahraman 2019). Studies show that values education should not be limited to in-class activities but should be supported with out-of-school activities and trips (Karaalp et al., 2023; Kozikoğlu 2018; Gömleksiz and Kılınç 2015; Yazar and Erkuş, 2013).

The aim of this study is to examine (1) the methodological features of the studies covering out-of-school learning environments and preschool values education, (2) the out-of-school environment used in the research and the values discussed, (3) the types of activities carried out within the scope of preschool values education and the values it contains.

METHODOLOGY

The study was conducted with the qualitative research design, and systematic literature review was used. Systematic literature review is the process of seeking an answer to a specific research question by synthesizing the findings of studies (Yavuz, 2022). In line with the Systematic Literature Review, first, a research question is formed and then eligibility and exclusion criteria for research on this subject are created. In this direction, to seek an answer to the questions “Which values were tried to be brought to whom within the scope of values education in out-of-school environments? What are the out-of-school practices, and which environments are used within the scope of values education? What types of activities were used to add value in the preschool age?”, studies on values education in the preschool period were included in the research by examining their research questions. The databases determined for the study were examined with predetermined concepts. The research found from each database was grouped with the title of that base. 15 research studies out of 73 were accessed from Google Scholar as a result of the search, and three theses and 12 articles were included in the study. Only one article found in Dergipark was the same as the article found in Google Scholar. Three articles from TR Dizin were included in the study. The reason why 10 theses are included in the scope of the study is that they present practical examples for values education in preschool. 28 articles were included in the scope of the thesis review by scanning both within the scope of values education out of school and with the keywords of values education in preschool. The studies included in the research were systematically examined and analysed according to the identified problems. The studies obtained were examined by the researchers by creating the purpose, method, participants, and data analysis table in order to perform the method analysis of the

documents obtained by adhering to the research questions. The participants of the studies and the methods used were analysed using Microsoft Excel. Within the scope of out-of-school values education, spaces outside the classroom and the values discussed in this context were tabulated, and the Maxqda 2022 package program was used to examine the values of the articles. The frequencies of the words were examined by using the word cloud to analyse the words that were used the most in the studies. Words that occur at least '50' times were selected. If one of the ten base values (love, respect, patience, responsibility, goodness, patriotism, honesty, friendship, self-control, justice) determined by the Ministry of National Education was found in the list of the most frequently used words, it was included within the scope of the study excluding excluded words were conjunctions, number, and verbs. In addition to these values, attitudes and behaviours that are defined as values in the research were also included in the scope of the study.

RESULTS, CONCLUSION AND SUGGESTIONS

Gülay Ogelman and Sarıkaya (2015) mentioned that loyalty, justice, patience, empathy, sacrifice, altruism, and national values are among the first three values that can be taught to children the hardest; Çınar (2019) found that middle school students' senses of patience and empathy developed during nursing home visits, and that the activities carried out in the museum within the scope of social studies developed students' patriotism, historical and national values (Kamçı and Memişoğlu, 2020; Öner and Çengelci Köse, 2019; Özsoy et al. 2017; Seyhan, 2020), and Meydan and Akkuş, 2014 also found that such studies can be applied with children in younger age groups. In this context, values such as loyalty, patience and empathy can be taught to preschool children at schools. The museum can be used as an educational environment in the acquisition of national values. In preschool, the value of justice can be realized with a visit to the palace of justice so that out-of-classroom contexts can be used to teach various values in preschool.

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Bardakçı, MN. & Mart, M. (2023). Okul dışı öğrenme ortamlarındaki değerler eğitiminin okul öncesi eğitimde uygulanması açısından değerlendirilmesi: sistematik literatür taraması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2): 52-71. doi: 10.55008/te-ad.1352579